

λοιπὸν ὁ ἄγγελος ἐξεπλήρου τὸ προσταχθὲν, καὶ πρὸς τὴν Παρθένον εἰσελθὼν, ἐβόησεν πρὸς αὐτὴν, λέγων· Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Οὐκέτι ὁ διάβολος κατὰ σοῦ· ἔπου γὰρ τὸ πρότερον ἔτρωσεν ὁ πολέμιος, ἐκεῖ πρῶτον νῦν ὁ ἰατρὸς τῆς σωτηρίας τὴν ἔμπλαστρον ἐπιτίθησιν. Ὅθεν ἐξῆλθεν ὁ θάνατος, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τὴν εἴσοδον ἐτεκτήνατο. Διὰ γυναικὸς ἐρρύει τὰ φαῦλα, καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα. Χαῖρε, κεχαριτωμένη. Μὴ, ὡς αἰτία καταδίκης, αἰσχύνου. Μήτηρ γὰρ τοῦ καταδικάσαντος καὶ λυτρώσαντος γίνῃ. Χαῖρε, τοῦ χηρεύοντος κόσμου, νυμφοτόκε ἀμίαντε. Χαῖρε, ἡ ἐν μήτρᾳ τὸν τῆς μητρὸς βυθίσασα θάνατον. Χαῖρε, ὁ ἔμφυγος ναὸς τοῦ Θεοῦ. Χαῖρε, οὐρανοῦ καὶ γῆς ἰσόρροπον οἶκημα. Χαῖρε, τῆς ἀχωρήτου φύσεως χωρίον εὐρύχωρον. Ἄλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπέστη δι' αὐτῆς τοῖς ἀσθενοῦσιν ὁ ἰατρὸς· τοῖς ἐν σκότει καθημένοις, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· πᾶσιν δὲ τοῖς χειμαζομένοις, ἡ ἄγκυρα καὶ ὁ ἀχείμαστος λιμῆν. Τοῖς ἀδιάλλακτα μισουμένοις δούλοις, ὁ Δεσπότης ἐτέχθη, καὶ τῆς εἰρήνης ὁ σύνδεσμος, ὁ λυτρωτὴς τοῖς αἰχμαλώτοις δούλοις ἐπεδήμησεν, τοῖς πολεμουμένοις ἡ εἰρήνη. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν· ἧς γένοιτο πάντα ἀπολαύειν ἡμᾶς, χάριτι, καὶ φιλάνθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα, τιμὴ, καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς πάντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A gratia plena, Dominus tecum ⁴⁸. Non amplius diabolus erit contra te; nam ubi antea hostis ille vulnus infixit, illic primum nunc medicus salutis medicamentum adhibet. Unde mors prodiit, inde vita sibi ingressum paravit. Per mulierem mala fluxerunt, et per mulierem bona emanant. *Ave, gratia plena*. Ne, quod mulier damnationis causa exstiterit, erubescas: *Judicis enim et Redemptoris tu mater eris. Ave, immaculata, viduati orbis sponsa simul et mater. Ave, quæ in tuo utero matris Evæ mortem demersisti. Ave, animatum Dei templum. Ave, cæli et terræ æquivalens dignumque domicilium. Ave, naturæ illius incomprehensibilis capacissimum receptaculum. Cumque hæc ita se habeant, adest per eam ægrotantibus medicus; in tenebris sedentibus, sol justitiæ; cunctis vero tempestate jactatis, anchora portusque tutissimus. Inimicis et Deo invisis servis Dominus natus est, pacisque vinculum factus, captivis liberatio, et bello exagitatis pacificatio. Ipse enim est pax nostra* ⁴⁹: qua quidem pace, utinam concedatur nobis omnibus frui, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi: cui gloria, decus et imperium, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

In sancta Theophania, sive de Christi baptismo.

Τοῦ αὐτοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου τῆς Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ λόγος εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια [ἄλ. εἰς τὰ ἅγια φῶτα].

Ἄνδρες φιλόχριστοι, καὶ φιλόξενοι, καὶ φιλάδελφοι, ξενοδοχῆσατε τὴν ἐμὴν γλῶσσαν, καὶ τήμερον [ἄλ. σήμερον], καὶ τὰς ἀκοὰς ὑμῶν ὡς πύλας ἀναπετάσαντες, ταύταις τὸν ἐμὸν λόγον ἐνοικίσατε, καὶ δέξασθε παρ' ἐμοῦ τὸ σωτήριο κήρυγμα, ὅπερ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ τῆς καταδύσεως τοῦ Χριστοῦ γέγονεν· ἵνα τὸν τοσοῦτον ἡμῖν συγκαταβάνα Δεσπότην πλέον ποθήσητε. Εἰ γὰρ καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος Ἐπιφανείας ἡ πανήγυρις παρελήλυθεν, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτῆς μένει διὰ παντός. Κατατροφῆσωμεν οὖν ταύτης, ἀπλήστοις ψυχαῖς· καλὴ γὰρ ἐπὶ τῶν σωτηρίων πραγμάτων ἡ ἀπληστία, καλὴ. Καὶ δεῦτε, πάντες ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, συνεξορμίσωμεν τῷ Χριστῷ· μακάριος γὰρ ὁ συνοδεύων τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς. Δεῦτε, τοῖς τῆς διανοίας ποσὶ, καταλάβωμεν τὸν Ἰορδάνην, καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην βαπτίζοντα ἴδωμεν, τὸν βαπτίσματος μὴ δεόμενον, ἵνα τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν τὴν χάριν δωρήσεται. Δεῦτε, θεασώμεθα τῆς ἡμετέρας ἀναγεννήσεως τὴν εἰκόνα σχιαγραφουμένην ἐν ἐκείνοις τοῖς ὕδασι. Τότε

C Ejusdem sancti Patris nostri Gregorii episcopi Neocæsareæ Thaumaturgi sermo, in sancta Theophania [al. in S. lumina], id est, de Dei apparitione, sive de Christi baptismo.

Viri Christo dilecti et hospitalitatis atque fraternitatis amatores, auditus vestri hospitio etiamnum hodiè linguam meam excipite, auribusque vestris portarum instar apertis, meum intra eas sermonem admittite; et salutarem a me prædicationem accipite, demersionis Christi, quæ in Jordane fluvio facta est: ut Dominum qui usque adeo nobis indulget, adametis vehementius. Nam etsi Epiphaniæ sive apparitionis Salvatoris nostri celebritas præterierit, gratia tamen ipsius semper manet. Quare insatiabilibus animis perfruamur, ac delectemur ea; nam bona in rebus salutaribus est insatiabilitas, bona inquam. Venite igitur cuncti ex Galilæa in Judæam, et una cum Christo exeamus. Beatus enim, qui simul cum via vitæ iter facit. Venite, pedibus mentis Jordanem petamus; et a Joanne Baptista eum baptizari conspiciamus, qui baptismo non indiget, ut baptismi nobis gratiam donet. Venite, contemplemur regenerationis nostræ imaginem, quæ in aquis illis adumbratur. *Tunc venit Jesus a Galili-*

⁴⁸ Luc. 1, 28. ⁴⁹ Ephes. 11, 14.

læa in Jordanem ad Joannem, ut ab eo baptizaretur⁸⁰. O! quanta Domini humilitas atque modestia animi! O! quanta indulgentia! Rex cœlestis ad Joannem præcursoresuum accurrit, non angelorum movens castra [al. exercitus], neque præcursores sibi præmittens, incorporeas potestates; verum tanquam simplicis ac tenuis conditionis, in militari adventus forma [al. sed ita demisse, in militari accedens forma], ad suum ipsius venit militem; et quasi unus e vulgo ad eum accedit, seque ipsum inter captivos refert Redemptor, et inter reos se ponit Judex, seque ovibus perditis conjungit Pastor bonus⁸¹, qui propter ovem errantem e cœlis descenderat, et cœlos non reliquerat: admistumque erat zizaniis cœleste illud granum, quod absque humano semine processerat. Cernens ergo ipsum Joannes Baptista et agnoscens, quem materno ex utero noverat et adoraverat, manifesteque hunc illum ipsum esse, cujus causa in utero matris supra ætatem exsultaverat⁸²: naturæ terminos reprimens, dexteram intra diploidem contraxit, et inclinato suo capite, ut amantissimus Domini servus, talibus ad eum vocibus elocutus est [al. usus est]: *Ego opus habeo ut a te baptizer, et tu venis ad me*⁸³? Quid agis, o Domine? Cur rerum immutas ordinem? Quorsum cum servis, ea, quæ servorum sunt, a servo tuo quæris? Cur ea cupis accipere, quibus non indiges? Cur tam magna indulgentia atque humilitate me famulum tuum gravas? *Ego debeo a te baptizari*; at tu, ut a me baptizeris, non indiges. Quod minus est, a majore ac potiore benedicitur; non autem quod potius, a minore benedicitur et sanctificatur. Lucerna a sole undique illustratur, non sol a lucerna illuminatur. Argilla a figulo præparatur, non figulus ab argilla formatur. Res creata a Creatore renovatur, non Creator a re creata dirigitur. Ægrotus a medico curatur, non medicus ab infirmo visitatur [al. edocetur]. Egenus a divite, non dives a paupere mutuatur. *Ego a te baptizari opus habeo, et tu venis ad me?* An enim ignoro quis sis? et ex quo eluxeris, et unde veneris? An quia similis mihi factus es [al. an quia propter me natus es, similis mihi], magnificentiam divinitatis tuæ negem? An quia usque adeo indulxisti mihi, ut corpore prope accederes, ac me totum in te ipso ferres, ut totum salvares hominem; ego propter corpus tuum quod cernitur, quod mente intelligitur divinitatis despiciam? An quia ob meam salutem, meas indutus es primitias, ignorem te indui lumine sicut vestimento⁸⁴? An quoniam carnem mihi cognatam gestas [al. carnem meam gestas], et hominibus conspicuus es, ut ipsi te videre possint, me splendor coruscantis divinitatis tuæ lateat? An quoniam meam in te cerno formam, ego divinam tuam essentiam invisibilem atque incomprehensibilem falsa ratiocinatione negare audeam? Novi te, Domine; novi te plane; novi te, a te edoctus: nemo enim te nosse potest, nisi gratiæ

A παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὡ πόση ἡ τοῦ Δεσπότου ταπεινοφροσύνη! Ὡ πόση ἡ συγκατάβασις! Ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν, πρὸς Ἰωάννην τὸν ἑαυτοῦ πρόδρομον ἔτρεχεν, οὐ κινήσας τὰ τῶν ἀγγέλων στρατόπεδα [al. στρατεύματα], οὐδὲ προδρόμους προαποστείλας τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις· ἀλλὰ λιτὸς [al. λιτῶς] οὕτως ἐν τῇ στρατιωτικῇ παραγενόμενος μορφῇ, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ παραγίνεται στρατιώτην. Καὶ ὡς εἰς τῶν πολλῶν αὐτῷ προσερχόμενος, καὶ συναριθμῶν ἑαυτὸν τοῖς αἰχμαλώτοις ὁ Λυτρωτὴς, καὶ συντάττων ἑαυτὸν τοῖς ὑπευθύνοις ὁ Δικαστὴς, καὶ συναγελαζόμενος τοῖς ἀπολωλόσι προβάτοις ὁ Ποιμὴν ὁ καλός· ὁ διὰ τὸ πλανώμενον πρόβατον οὐρανόθεν κατελθὼν, καὶ τοὺς οὐρανοὺς μὴ καταλιπὼν καὶ συναναμιγνύμενος τοῖς ζιζανίοις, ὁ οὐράνιος ἐκεῖνος κόκκος ὁ ἄσπορος. Ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, καὶ γνωρίσας, ὃν ἐκ γαστρὸς τῆς μητρὸς ἐγνώρισέ τε καὶ προσεκύνησε, καὶ σαφῶς ἐπιγνοὺς τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι, δι' ὃν ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς μητρὸς ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ἐσκήρτησε, βιαζόμενος τοὺς ὄρους τῆς φύσεως, συνέστειλεν ἔσω τῆς διπλοῖδος τὴν δεξιάν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὑποκλίνας, ὡς φιλοδέσποτος δούλος, τοιαύταις πρὸς αὐτὸν ἐφθέγγετο φωναῖς [al. ἐχρησάτο φωναῖς]. *Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;* Τί ποιεῖς, Δέσποτα; Τί τῶν πραγμάτων ἐναλλάττεις τὴν τάξιν; Τί μετὰ τῶν δούλων τὰ τῶν δούλων παρὰ τοῦ σοῦ δούλου ζητεῖς; Τί θέλεις ἅ μὴ χρεῖαις λαβεῖν; Τί τῇ πολλῇ συγκαταβάσει βαρύνεις [al. βαρεῖς] μὲ τὸν οἰκέτην τὸν σόν; *Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, σὺ δὲ οὐκ ἔχεις χρεῖαν ὑπ' ἐμοῦ βαπτισθῆναι· τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, οὐ τὸ κρείττονον ὑπὸ τοῦ ἐλάττονος εὐλογεῖται, καὶ ἀγιάζεται. Ὁ λύχνος ὑπὸ τοῦ ἡλίου περιλάμπεται, οὐχ ὁ ἥλιος ὑπὸ τῆς θρυαλλίδος κατασφάσσεται. Ὁ πηλὸς ὑπὸ τοῦ κεραμέως καταρτίζεται, οὐχ ὁ κεραμεὺς ὑπὸ τοῦ πηλοῦ διαπλάττεται. Τὸ κτίσμα ὑπὸ τοῦ κτίστου ἀνακαινίζεται, οὐχ ὁ κτίσας ὑπὸ τοῦ κτίσματος διορθοῦται. Ὁ ἄρρώστος ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ θεραπεύεται, οὐχ ὁ ἱατρὸς ὑπὸ τοῦ ἀρρώστου περιοδεύεται [al. ἐκδιδάσκεται]. Ὁ προσδεὴς παρὰ τοῦ πλουσίου δανείζεται, οὐχ ὁ πλούσιος παρὰ τοῦ πένητος ἐρανίζεται.* *Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;* Μὴ γὰρ ἀγνοῶ τίς εἶ; Καὶ ἐκ τίνος ἐξέλαμψας, καὶ πόθεν ἐλήλυθας; Μὴ γὰρ ἐπειδὴ γέγονας κατ' ἐμὲ [al. δι' ἐμὲ γέγονας κατ' ἐμὲ], τὸ μεγαλεῖον ἀρνοῦμαι τῆς σῆς θεότητος; Μὴ γὰρ ἐπειδὴ τοσοῦτόν μοι συγκατέβης, ὅσον ἐγγὺς γενέσθαι τῷ σώματι καὶ ὅλον ἐμὲ φέρεις ἐν ἑαυτῷ, ἵνα σώσης ὅλον τὸν ἄνθρωπον· ἐγὼ διὰ τὸ ὀρώμενόν σου σῶμα, τὸ νοούμενον τῆς θεότητος παρορῶ; Μὴ γὰρ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν περιβέβλησαι τὴν ἐμὴν ἀπαρχὴν, οὐκ ἐπίσταμαί σε, τὸν περιβαλλόμενον τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον; Μὴ γὰρ ἐπειδὴ τὴν ἐμοὶ συγγενῇ σάρκα φορεῖς [al. τὴν ἐμὴν σάρκα φορεῖς], καὶ φαίνῃ τοῖς

⁸⁰ Matth. iii, 3. ⁸¹ Joan. x; Luc. xv. ⁸² Luc. i, 41. ⁸³ Matth. iii, 14. ⁸⁴ Psal. ciii, 2.

ἀνθρώποις ὡς αὐτοὶ σε βλέπειν ἰσχύουσι, λανθάνει
 με ἡ αἴγλη τῆς ἀστραπτουσίας σου θεότητος; Μὴ γὰρ
 ἐπειδὴ τὴν ἐμὴν ἐν σοὶ βλέπω μορφήν, παραλογίζο-
 μαί σου τὴν θείαν οὐσίαν, τὴν ἀόρατον καὶ ἀκατάλη-
 πτον; Οἶδά σε, Δέσποτα, οἶδά σε σαφῶς· οἶδά σε,
 παρὰ σοῦ διδαχθεὶς· οὐδεὶς γὰρ ἐπιγνώσκει σε δύνα-
 ται, μὴ τῆς σῆς ἀπολαύων ἐλλάμψεως. Οἶδά σε, Δέ-
 σποτα, σαφῶς· εἶδον γὰρ σε πνευματικῶς, πρὶν ἰδῶ
 τοῦτο τὸ φῶς. Ὅτε σὺ μὲν ὢν ὅλος [ἄλ. ὅτι σὺ μὲν
 ὅλος ὢν] ἐν τοῖς ἀσωμάτοις κόλποις τοῦ οὐρανοῦ Πα-
 τρός, ὅλος ἦς ἐν τοῖς λαγοῖσι τῆς σῆς δούλης τε καὶ
 μητρός· ἐγὼ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Ἐλισάβετ ὡς ἐν
 εἰρκτῇ τῇ φύσει κατεχόμενος, καὶ δεδεμένος τοῖς τῶν
 ἐμβρύων ἀλύτοις δεσμοῖς, ἐσκήιστων, ἐπανηγύριζον
 τὴν σὴν γένεσιν προσορτάζων. Ὁ τοίνυν πρὸ τοῦ
 τόκου τὴν σὴν ἐπιδημίαν προκηρύττειν, μετὰ τὸν τό-
 κον τὴν σὴν παρουσίαν ἀγνοήσω; Ὁ ἐν νηδύϊ τῆς σῆς
 παρουσίας διδάσκαλος, νηπιᾶσω νῦν, πρὸς τὴν τε-
 λείαν ἐπίγνωσιν; Ἄλλ' οὐ δύναμαι μὴ σέβειν σε, τὸν
 προσκυνούμενον παρὰ πάσης τῆς κτίσεως, οὐ δύνα-
 μαι μὴ κηρύττειν, ἐν οὐρανῷ διὰ τοῦ ἀστέρος ὑπέ-
 δεῖξε, καὶ γῆ διὰ τῶν μάγων ἐδεξιούσατο, καὶ τῶν
 ἀγγέλων οἱ χοροὶ, χαίροντες διὰ τὴν σὴν πρὸς ἡμᾶς
 συγκατάβασιν, ἀνευφήμουν καὶ ποιμένες ἀγραυλοῦν-
 τες, τὸν ἀρχιποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων ἀνύμνη-
 σαν. Οὐ δύναμαι, σοῦ παρόντος, σιγᾶν· φωνὴ γὰρ
 εἰμι· φωνὴ γὰρ, φησὶ, βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· *Ἐτοι-
 μάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ
 σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ;* Ἐγὼ
 γεννηθεὶς, τῆς γεννησάσης [ἄλ. γεννησαμένης] με
 μητρός τὴν στείρωσιν ἔλυσα· καὶ βρέφος ὢν ἔτι, γέ-
 γονα τῆς ἀφωνίας τοῦ πατρός μου ἱατρῶς, παρὰ σοῦ
 λαβὼν ἐκ παιδὸς τὴν χάριν τοῦ θαύματος. Σὺ δὲ
 τεχθεὶς ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ὡς ἠθέλησας, καὶ
 ὡς σὺ μόνος ἐπίστασαι, οὐκ ἔλυσας τὴν παρθενίαν
 αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐφρούρησας, καὶ τῆς μητρός
 αὐτῆς τὴν προσηγορίαν δεδώρησαι· καὶ οὔτε ἡ παρ-
 θενία τὸν σὸν τόκον ἐκώλυσεν, οὔτε ὁ τόκος τὴν παρ-
 θενίαν ἐλυμήνατο· ἀλλὰ συνέδραμον ἐναντιώτατα
 πράγματα, τόκος καὶ παρθενία πρὸς μίαν ὁμόνοιαν·
 ἐπειδὴ τοῦτο [ἄλ. οὕτω] πάρεστί σοι τῷ πλαστῇ τῆς
 φύσεως. Ἐγὼ ἄνθρωπος μόνον εἰμι θείας χάριτος
 μέτοχος· σὺ δὲ Θεὸς εἶ, καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, ἐπειδὴ
 φιλόανθρωπος πέφυκας. Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ
 βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; Σὺ ὁ ἐν
 ἀρχῇ ὢν, καὶ πρὸς Θεὸν ὢν, καὶ Θεὸς ὢν· σὺ τὸ
 τῆς πατρῴας δόξης ἀπαύγασμα· σὺ ὁ τέλειος χαρα-
 κτῆρ τοῦ τελείου Πατρός [ἄλ. τελείου φωτός, δη-
 λαδὴ τοῦ Πατρός]· σὺ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φω-
 τίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κό-
 σμον· σὺ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, καὶ ἐλθὼν ὅπου ἦς· σὺ
 ὁ γενόμενος σὰρξ, ἀλλ' οὐκ εἰς σάρκα τραπίεις· σὺ ὁ
 σκηνώσας ἐν ἡμῖν, καὶ τοῖς σοῖς δούλοις φανεῖς ἐν τῇ τοῦ
 δούλου μορφῇ· σὺ ὁ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν γεφυρώσας
 [γρ. γεφυράσας] τῷ ἁγίῳ σου ὀνόματι, σὺ ἔρχῃ πρὸς
 μέ; Ὁ τοσοῦτος, πρὸς τὸν τοιοῦτον; Ὁ βασιλεὺς πρὸς
 τὸν πρόδρομον; Ὁ Δεσπότης πρὸς τὸν δούλον; Ἄλλ'

tu: lumine illustratus. Novi te, Domine, aperte;
 vidi enim te in spiritu, antequam hanc lucem inspi-
 cerem. Quia tu, cum totus in incorporeo cœlestis
 Patris sinu esses, totus quoque in utero ancillæ
 tuæ ac matris eras; ego vero, in ventre Elisabeth,
 velut in carcere, natura detentus, atque indissolu-
 bilibus infantium vinculis constrictus, exultabam,
 et tuam antea nativitatem collaudabam ac celebra-
 bam. Qui igitur ante partum tuum adventum præ-
 dicabam, post partum adventum tuum ignorabo?
 Qui in utero adventus tui doctor fui, nunc perfecta
 habita cognitione infans ero? Cæterum non possum
 non te colere ac venerari, qui ab omni adoraris
 creatura. Non possum non prædicare eum, quem
 cœlum ducatu stellæ præmonstravit, et terra per
 magos benigne excepit; angelorumque chori, ob
 tuam in nos indulgentiam, gaudentes decantarunt,
 et pastores in agro pernoctantes⁵⁵, principem pa-
 storum rationalium ovium celebrarunt. Non pos-
 sum, te præsentem, tacere; nam vox ego sum; et
 quidem vox clamantis in deserto: *Parate viam Do-
 mini*⁵⁶. *Ego a te baptizari debeo, et tu venis ad me?*
 Ego natus, matris quæ me peperit, sterilitatem sol-
 vi; et infans cum adhuc essem, taciturnitati patris
 mei medicinam adhibui, a te puer miraculi gratiam
 accipiens. Tu vero, ex Maria natus Virgine, ut vo-
 luisti, et sicut tu solus nosti, non solvisti virginita-
 tem ejus; sed et hanc custodisti, et ipsam matris ap-
 pellatione donasti; et neque tuum partum impedivit
 virginitas, neque virginitatem læsit partus; sed
 concurrerunt res repugnantissimæ, partus atque
 virginitas, in unum factas: quoniam hoc tibi naturæ
 conditori promptum est [al. sic tibi naturæ auctori vi-
 sum est] ac facile. Ego homo duntaxat sum divinæ
 particeps gratiæ; at tu Deus idem es, et homo: quo-
 niam benignus et humani generis amantissimus es.
Ego opus habeo ut a te baptizer, et tu venis ad me?
 Tu, qui in principio eras, et apud Deum eras, et
 Deus ipse eras⁵⁷; tu qui Paternæ es gloriæ splendor;
 tu qui perfecta es imago perfecti Patris [al. perfecti
 luminis, videlicet Patris]; tu qui lux es vera,
 quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
 mundum⁵⁸; tu qui cum in mundo esses, venisti ubi
 eras; tu qui factus es caro, sed non conversus in
 carnem; tu qui habitasti in nobis, et servis tuis
 in forma servi conspicuus fuisti; tu qui terram
 et cœlum tuo sancto nomine quodam quasi
 ponte junxisti; tu venis ad me? Tu, qui tantus
 es, ad talem? Rex, ad præcursorem? Dominus,
 ad servum? Sed quamvis tu in humilibus hu-
 manitatis modis nasci non erubueris; ego tamen
 naturæ terminos præterire non possum. Novi quan-
 tum inter terram et Creatorem sit discrimen [al.
 spatium]. Novi quanta inter limum terræ et facto-
 rem sit differentia. Novi quantum sol tuus justitiæ
 præcellat mihi, qui lucerna tuæ sum gratiæ. Et licet
 pura corporis amictus sis nube, ego tamen tuam

⁵⁵ Luc. ii, 8. ⁵⁶ Matth. iii, 3; Marc. i, 5; Luc. iii, 4; Joan. i, 25. ⁵⁷ Joan. i, 1. ⁵⁸ Joan. i, 9.

agnosco dominationem. Confiteor servilem meam conditionem, tuam prædico magnificentiam. Agnosco dominationis tuæ perfectionem, et meam ipse abjectionem ac vilitatem cognosco. *Non sum dignus ut solvam corrigiam calceamenti tui*⁵⁹; et quo pacto immaculatum capitis tui verticem tangere audebo? Quo pacto meam super te extendam dexteram, qui cœlum sicut pellem extendisti⁶⁰, et terram super aquas statuisti⁶¹? Quomodo serviles meos digitos super divinum caput tuum explicabo? Quomodo immaculatum nulli me peccato obnoxium lavabo? Quomodo ipsam lucem illuminabo? Cujusmodi super te orationem faciam, qui etiam eorum qui te ignorant preces suscipis?

σου κορυφῆς; Πῶς ἐκτείνω τὴν δεξιάν ἐπὶ σέ, τὸν ἐκτείναντα [ἄλ. ἐκτείνοντα] τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέερριν, καὶ τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων ἐδράσαντα; Πῶς ἐφαπλώσω τοὺς οἰκετικούς μου δακτύλους τῇ θείᾳ σου κορυφῇ; Πῶς λούσω τὸν ἄσπιλον, καὶ τὸν ἀναμάρτητον; Πῶς φωτίσω τὸ φῶς; Ποίαν ποιήσομαι ἐπὶ σέ προσευχήν, τὸν προσδεχόμενον καὶ τὰς τῶν ἀγνοούντων σε προσευχάς;

Alios dum baptizo, in tuo nomine baptizo; ut in te cum gloria venientem credant; te vero baptizans, cujus mentionem faciam? In cujus te nomine baptizabo? An in nomine Patris? At totum habes Patrem in teipso, et totus in Patre es. An in nomine Filii? At non est præter te alius natura Filius Dei. An in nomine Spiritus sancti? At semper una tecum est ut consubstantialis tibi et ejusdem voluntatis atque sententiæ, æqualis potestatis, ac paris honoris; tecumque ab omnibus adorationem suscipit. Baptiza ergo, si vis, Domine; baptiza me baptistam. Regenera quem nasci fecisti. Extende tremendam dexteram tuam, quam tibi ipsi comparasti; et tuo contactu caput meum corona, ut ante regnum tuum currens, coronatus velut præcursor, assidue peccatoribus evangelizem, clamans ad eos: *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*⁶². Et tu, Jordanis flumen, choros mecum age; et simul exsulta, ac concinne apteque undas tanquam saltationes move; nam tuus tibi Creator cum corpore astat. Vidisti aliquando Israel per te transeuntem, et divisus aquis substitisti; transitum populi exspectans: nunc vero vehementius diffundaris, ac tardius fluas; et membra immaculata ejus qui etiam tunc Judæos [al. Hebræos] transmisit, amplectere. Montes et colles, valles et torrentes, maria et flumina, benedicite Domino, fluvium Jordanem ingredienti; nam ipse per has aquas cunctis aquis sanctificationem immitit. Respondens autem Jesus dixit ad ipsum: *Sine modo: sic enim nos decet omnem implere justitiam*⁶³. *Sine modo*; tribue, o Baptista, temporidispensationis meæ silentium. Disce velle quæ ego. Disce ministrare mihi in his ad quæ te sollicito; et ne curiose nimis quæ volo inquiras. *Sine modo*: nondum meam prædicaveris divinitatem; nondum labiis tuis meum buccinaveris regnum: ne si cognoverit tyrannus, fugiat consilium quod contra me suscepit. Sine diabolum ad me tanquam ad unum aliquem ex cæteris hominibus accedere necumque

εἰ καὶ σὺ ἐν τοῖς ταπεινοῖς μέτροις τῆς ἀνθρωπότητος γενέσθαι οὐκ ἐπησχύνθης [ἄλ. ἐπαισχυνθῆς]· ἀλλ' ἐγὼ τὰ μέτρα τῆς φύσεως παρελθεῖν οὐκ ἀνέχομαι. Ἐπίσταμαι πόσον τὸ μέτρον [ἄλ. τὸ μέσον] γῆς καὶ Δημιουργοῦ. Ἐπίσταμαι πόσον τὸ διάφορον πηλοῦ καὶ πλάστου. Ἐπίσταμαι πόσον τὸ κρεῖττόν σου τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, κάμου τοῦ λύχνου σου τῆς χάριτος. Εἰ καὶ τὸ καθαρὸν νέφος τοῦ σώματος περιδέβλησαι, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιγινώσκω τὴν σὴν δεσποτείαν. Ὁμολογῶ τὴν ἐμαυτοῦ δουλείαν, κηρύττω τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἐπιγινώσκω τὴν σὴν δεσποτείαν τελείαν, ἐπιγινώσκω τὴν ἐμαυτοῦ εὐτέλειαν. *Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματός σου· καὶ πῶς ἄψασθαι τολμήσω τῆς ἀχράντου*

Τοὺς ἄλλους βαπτίζων, εἰς τὸ σὸν ὄνομα βαπτίζω, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς σέ τὸν ἐρχόμενον μετὰ δόξης· σέ βαπτίζων, τίνος ἐπιμνησθῶ; Εἰς τίνος δὲ ὄνομά σε βαπτίσω; Εἰς τὸ τοῦ Πατρὸς; Ἄλλ' ὅλον τὸν Πατέρα ἔχεις ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὅλος ὑπάρχεις ἐν τῷ Πατρὶ. Ἄλλ' εἰς τὸ τοῦ Υἱοῦ; Ἄλλ' οὐκ ἔστι παρὰ σέ, ἄλλος φύσει Υἱὸς Θεοῦ. Ἄλλ' εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Ἄλλὰ σύνεστι σοὶ διὰ παντός, ὡς ὁμοούσιόν σοι καὶ ὁμόβουλον, καὶ ὁμόγνωμον, καὶ ὁμοδύναμον, καὶ ὁμότιμον, καὶ σὺν σοὶ δέχεται τὴν παρὰ πάντων προσκύνησιν. Βάπτισον οὖν εἰ θέλῃς, Δέσποτα, βάπτισον ἐμὲ τὸν βαπτιστήν. Ἀναγέννησον ὃν γεννηθῆναι πεποίηκας. Ἐκτεῖνον τὴν φόβερὰν σου δεξιάν, ἥνπερ αὐτὸς ἐαυτῷ κατεσκεύασας, καὶ στεφάνωσον τῇ σῇ ἀφῆ τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἵνα πρὸ τῆς σῆς βασιλείας τρέχων ἐστεφανωμένος ὡς πρόδρομος συνήθως εὐαγγελίσωμαι τοῖς ἁμαρτωλοῖς, βοῶν πρὸς αὐτούς· *Ἴδε ὁ ἄμικτος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀίρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.*

Ἰορδάνη ποταμὲ, συγχόρευσόν μοι, καὶ συσκίρτησον, καὶ κίνησον εὐρύθμως τὰ ρεύματα, καθάπερ σκιρτήματα· ὁ γὰρ σὸς Δημιουργὸς ἐπέστη σοὶ μετὰ σώματος. Εἶδες ποτὲ τὸν Ἰσραὴλ διὰ σοῦ παρερχόμενον, καὶ μερίσας τὰ ὕδατα, ἑστῆς τοῦ λαοῦ περιμένων τὴν πάροδον· νῦν δὲ διαχύθητι σφοδρότερον, καὶ ρεῦσον σχολαιότερον, καὶ περιπλάκηθι τοῖς ἀχράντοις μέλεσι τοῦ καὶ τότε τοὺς Ἰουδαίους [ἄλ. Ἑβραίους] διαπορθμεύσαντος. Ὅρη καὶ βουνοὶ, νάπαι καὶ χεῖμαρροι, θάλασσαὶ καὶ ποταμοὶ, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον τὸν ἐπιβάντα τῷ ποταμῷ Ἰορδάνη· αὐτὸς γὰρ διὰ τούτων τῶν ὑδάτων ἐπιπέμπει τὸν ἁγιασμὸν πᾶσι τοῖς ὕδατιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν· *Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρόπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.* Ἄφες ἄρτι· χάρισαι, Βαπτιστὰ, τῷ καιρῷ τῆς ἐμῆς οἰκονομίας τὴν σωτήν. Μάθε θέλειν ἄπερ ἐγώ. Μάθε διακονεῖν μοι πρὸς ἄπερ ἐπείγομαι, καὶ μὴ πολυπραγμόνει ἄπερ βούλομαι. Ἄφες ἄρτι· μήπω τὴν ἐμὴν κηρύξεως θεότητα, μήπω σαλπίσσης τοῖς χεῖλεσι τὴν ἐμὴν βασιλείαν· ἵνα μὴ μαθὼν ὁ τύραννος, φύγῃ τὴν πρὸς

⁵⁹ Luc. III, 16; Joan. I, 27. ⁶⁰ Psal. CIII, 2. ⁶¹ Psal. CXXXV, 6. ⁶² Joan. I, 29. ⁶³ Matth. III, 15.

ἐμὲ συμβουλήν. Ἐάσον τὸν διάβολον ὡς τῷ τυχόντι A
 μοι προσελθεῖν, καὶ συμβαλεῖν, καὶ λαβεῖν καιρίαν
 τὴν πληγὴν. Ἐάσον με πληρῶσαι τὸν σκοπὸν, δι' ὃν
 παρεγενόμην ἐπὶ τῆς γῆς. Μυστήριόν ἐστι τὸ σήμε-
 ρον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τελούμενον. Τὰ μυστήριά μου,
 ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. Μυστήριόν ἐστιν, οὐκ ἐμὴν
 χρεῖαν ἀπαπληροῦν, ἀλλὰ θεραπείαν τοῖς τετραυμα-
 τισμένοις ἐπινοοῦν. Μυστήριόν ἐστιν, ἐν τούτοις τοῖς
 ὕδασι προζωγραφοῦν [ἄλ. οὐκ ἐμῆς χρεῖαν, ὕδασι
 προζωγραφοῦν], τῆς τῶν ἀνθρώπων παλιγγενεσίας
 τὰ οὐράνια νάματα. Ἄφες ἄρτι· ὅταν ἴδῃς με θεο-
 πρεπῶς ἐν τοῖς ἐμοῖς ποιήμασι τὸ δοκοῦν ἐργαζόμε-
 νον, τότε τοῖς γενομένοις [ἄλ. τοῖς γινομένοις] τοὺς
 ὕμνους προσάρμοσον. Ὅταν ἴδῃς με λεπροῦς καθαρί-
 ζοντα, τότε με Δημιουργὸν τῆς φύσεως ἀναγόρευ-
 σον. Ὅταν ἴδῃς με χωλοὺς ὁρομαίους ἀποτε-
 λοῦντα, τότε μετ' εὐκινουμένων ποδῶν καὶ σὺ πρὸς
 τὴν ἐμὴν εὐφημίαν, τὴν σὴν γλῶτταν διάρθρω-
 σον. Ὅταν ἴδῃς με δαίμονας ἐξορίζοντα, τότε τὴν
 ἐμὴν βασιλείαν προσκύνησον. Ὅταν ἴδῃς με νεκροὺς
 ἐκ τῶν τάφων λόγῳ ἐγείροντα, τότε μετὰ τῶν ἀνιστα-
 μένων δοξολόγησον, ὡς ζωῆς χορηγόν. Ὅταν ἴδῃς με
 ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθήμενον, τότε θεολόγησον,
 ὡς σύνθρονον, καὶ συναἰδιον, καὶ ὁμότιμον τῷ Πατρὶ,
 καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ
 πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.
 Νομοθέτης εἰμι, καὶ νομοθέτου Υἱός· καὶ δεῖ με πρῶ-
 τον διὰ πάντων τῶν καθισταμένων [ἄλ. καθειμένων]
 ἔλθειν, καὶ τότε πανταχοῦ προθεῖναι τῆς ἐμῆς δω-
 ρεᾶς τὰ διδάγματα. Δεῖ με πληρῶσαι τὸν νόμον, καὶ
 τότε δοῦναι τὴν χάριν. Δεῖ με τὴν σκιάν προσαγα-
 γεῖν, καὶ τότε τὴν ἀλήθειαν. Δεῖ με καταπαῦσαι τὴν
 παλαιὰν διαθήκην, καὶ τότε τὴν νέαν ὑπαγορευῆσαι,
 καὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις ἐγγράψαι, καὶ ὑπο-
 γράψαι τῷ ἐμῷ αἵματι [ἄλ. ὀνόματι], καὶ Πνεύματι
 τῷ ἐμῷ σφραγίσαι. Δεῖ με ἐν σταυρῷ ἀνελθεῖν, καὶ
 ἥλοις περιπαρῆναι, καὶ παθεῖν κατὰ τὸ δυνάμενον
 παθεῖν, καὶ πάθει τὰ πάθη ἰάσασθαι [ἄλ. καὶ πάθος
 πάθει ἰάσασθαι]· καὶ διὰ ξύλου θεραπεῦσαι τὴν διὰ
 ξύλου γενομένην τοῖς ἀνθρώποις πληγὴν. Δεῖ με κατ-
 ελθεῖν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ ἄδου πυθμένα, διὰ τοὺς
 ἐκεῖ κατεχομένους νεκροὺς. Δεῖ με τῇ τριημέρῳ τε-
 λευτῇ τῆς ἐμῆς σαρκὸς καθελεῖν τοῦ πολυχρονίου θά-
 νατου τὸ κράτος. Δεῖ με τοῦ σώματός μου τὸ λύχνον
 ἀνάψαι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις.
 Δεῖ με ἀνελθεῖν τῇ σαρκί, ὅπου εἰμι τῇ θεότητι. Δεῖ
 με προσαγαγεῖν τῷ Πατρὶ, τὸν Ἀδὰμ ἐν ἐμοὶ βασι-
 λεύοντα. Δεῖ με ταῦτα διαπράξασθαι· διὰ γὰρ ταῦτα
 τοῖς ἐμοῖς ἐπέστην ποιήμασι. Δεῖ με βαπτισθῆναι
 τοῦτο τὸ βάπτισμα νῦν, καὶ ὕστερον τῆς ὁμοουσίου
 Τριάδος τὸ βάπτισμα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις χαρίσα-
 σθαι. Δάνεισόν μοι, Βαπτιστὰ, πρὸς τὴν παρούσαν οἰ-
 κονομίαν, τὴν σὴν δεξιάν, ὡς ἐδάνεισέ μοι πρὸς τὴν
 γέννησιν τὴν νηδὺν ἡ Μαρία. Κατάδυσόν με τοῖς Ἰορ-
 δάνου ρεῖθροις, καθάπερ ἡ γεννήσασα τοῖς παιδικοῖς

A congređi, ut opportunum vulnus accipiat. Sine me
 adimplere propositum atque consilium, ob quod in
 terram adveni. *Mysterium atque secretum est, quod
 hodie in Jordane perficitur. Secreta mea mihi et
 meis*⁶⁴. *Secretum est quod non meam explet ne-*
cessitatem; sed quod vulneratis curationem adhi-
bet. Mysterium atque arcanum est, quod in hisce
aquis humanæ regenerationis [al. quod non ob
meam aliquam necessitatem in aquis, etc.] caelestia
fluenta ante describit. Sine modo: quando me vide-
ris, ut Deum decet, in meis creaturis quod mihi vi-
detur operantem: tunc ea quæ facta sunt laudibus
celebra [al. tunc iis quæ fiunt laudes accommoda].
Quando me leprosos mundantem conspexeris, tunc
me naturæ opificem prædica. Quando me claudos
aspexeris efficientem veloces, tunc et tu citatis pedibus
mentis, ad meam laudem tuam linguam componas.
Quando me videris ejicientem dæmones, tunc meum
regnum adora. Quando me videris mortuos e sepul-
cris solo verbo resuscitantem, tunc etiam me, cum
resuscitatis, ut vitæ auctorem atque datorem glori-
fica. Quando me ad dexteram Patris sedentem in-
tuitus fueris, tunc me Deum confitere ac prædica,
tanquam ejusdem throni, ac coæternum, parisque
honoris cum Patre et Spiritu sancto. Sine modo:
sic quippe nos decet omnem implere justitiam. Le-
gislator ego sum, et Legislatoris Filius; ac primum
oportet me per omnia quæ sunt constituta venire;
et tunc ubicunque doni mei proponere documenta.
Oportet me implere legem, et tunc dare gratiam.
Oportet me umbram adducere, et tunc veritatem.
Oportet me veteri finem afferre testamento, et tunc
novum prædicare, ac cordibus hominum inscribere,
meoque sanguine [al. nomine] subscribere, et meo
Spiritu obsignare. Oportet me in crucem ascendere,
ac clavis configi, et pati secundum eam naturam
quæ pati potest, ac passione mea passionibus alio-
rum mederi [al. ac passionem passione sanare],
lignoque vulnus quod per lignum hominibus infli-
ctum est, curare. Oportet me descendere etiam in
ipsum inferni profundum, propter mortuos ibi de-
tentos. Oportet me tridua morte carnis mee, de-
lere ac profligare diuturnæ mortis imperium. Opor-
tet me corporis mei lucernam illis accendere, qui
*in tenebris et umbra mortis sedent*⁶⁵. *Oportet me*
illuc ascendere cum carne, ubi sum per divinita-
tem. Oportet me Patri adducere regnantem in me
Adam. Oportet me hæc peragere; nam propterea
meis operibus astiti (12). Oportet me hoc nunc
baptismo baptizari, ac postea consubstantialis Tri-
nitatis baptisma cunctis hominibus conferre. Com-
moda mihi, Baptista, ad præsentem dispensatio-
nem, dexteram tuam; ut mihi ad generationem
commodavit suum uterum Maria. Immerge me
fluentis Jordanis, sicut quæ me genuit infantilibus

⁶⁴ Isa. xxiv, 16. ⁶⁵ Psal. cvi, 10.

(12) Hoc est, ad homines veni, factus homo.

involvit fasciis. Confer mihi baptismum, sicut Virgo lac præbuit. Apprehende ac tange caput meum, quod colunt ac venerantur seraphim. Apprehende tua dextera caput, quod sanguine tibi junctum est. Apprehende quod natura teneri potest. Apprehende quod ideo a me et Patre paratum est. Apprehende caput meum, quod qui pie apprehendit ac tangit, nunquam naufragium faciet. Baptiza me, qui per aquam, et Spiritum, ac ignem baptizaturus sum credentes: per aquam, quæ peccatorum sordes abluere valeat; per Spiritum, qui terrenos efficere spirituales possit; per ignem, qui ad scelerum spinas comburendas est idoneus. His auditis, Baptista in scopum salutis [al. Salvatoris] mentem intendens, et mysterium quod acceperat percipiens, divino obsecutus est mandato; erat quippe pius simul et morigerus: suamque ipse dexteram subtremiscentem ac partim gestientem paulatim extendens, Dominum baptizavit. Cum vero Judæi, qui cominus et eminus aderant, apud se cogitarent, et inter se dicerent: Nunquid frustra suspicabamur [al. existimabamus] Joannem potiore ac meliorem Jesu? Nunquid frustra existimabamus illum hoc excellentiorem? Nonne ipsum baptismum Baptistæ attestatur, quid sit potius? Nonne is baptizavit, ut is qui præstat; at hic baptizatus est, ut inferior? Hæc inter se murmurantibus iis, qui dispensationis mysterium ignorabant; Ille qui solus Dominus est, et natura Pater Unigeniti, qui solus accurate atque perfecte novit eum, quem solus absque passione ac perturbatione genuit, ipse, inquam, erroneam Judæorum suspicionem corrigens, aperuit cælorum portas, et Spiritum sanctum in specie columbæ demisit super caput Jesu [al. super Domini caput], digito ostendens novum Noe, et creatorem Noe, bonumque naufragio periclitantis naturæ gubernatorem. Et ipse cælitus inclamat, clare dicens: *Hic est Filius meus dilectus*⁶⁶: ille Jesus, non Joannes; qui baptizatus est, non qui baptizavit; qui ex me genitus est ante omne temporale spatium, non qui ex Zacharia; qui ex Maria natus est secundum carnem, non qui ex Elisabeth præter spem apparuit; qui non læsa virginitate, nullaque humana cultura prævia, prodiit fructus; non qui ex soluta sterilitate productus est ramus; qui vobiscum conversatus est, non qui in deserto educatus. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*⁶⁷: Filius consubstantialis, non alterius substantiæ; consubstantialis mihi, in eo quod a vobis non cernitur; et consubstantialis vobis, in eo quod a vobis videtur, sine peccato. Hic est, qui mecum formavit hominem. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Non alius est hic meus Filius, et alius Mariæ filius; at *hic est Filius meus dilectus*, qui et oculis cernitur, et mente intelligitur. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; ipsum audite*. Si dixerit: *Ego et Pater unum sumus*⁶⁸, ipsum audite.

Α σπαργάνοις ἐνείλισσε. Δός μοι τὸ βάπτισμα, ὡς ἡ Παρθένος τὸ γάλα. Κράτησον τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἣν σέβει [ἄλ. σέβεται] τὰ σεραφίμ. Κράτησον τὴν σφυγνῆ τῆς σῆς δεξιᾶς. Κράτησον τὴν πεφυκυῖαν κατέχεσθαι. Κράτησον τὴν διὰ τοῦτο κατασκευασθεῖσαν ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ τοῦ Πατρὸς. Κράτησον τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἣν ὁ κρατῶν εὐσεβῶς, οὐδέποτε ναυαγεῖ. Βάπτισόν με, τὸν μέλλοντα βαπτίζειν τοὺς πιστεύοντας δι' ὕδατος, καὶ Πνεύματος, καὶ πυρὸς [ἄλ. ὕδατι, καὶ Πνεύματι, καὶ πυρὶ]· ὕδατι δυναμένῳ ἀποπλῦναι τῶν ἀμαρτιῶν τὸν βόρβορον· Πνεύματι, δυναμένῳ τοὺς χοϊκοὺς, πνευματικοὺς ἀπεργάσασθαι· πυρὶ, πεφυκότι κατακαίειν τὰς τῶν ἀνομημάτων ἀκάνθας. Τούτων ἀκούσας τῶν λόγων ὁ Βαπτιστῆς, καὶ τῷ σκοπῷ τῆς σωτηρίας [ἄλ. τοῦ Σωτῆρος] ἐπιστήσας τὸν νοῦν, καὶ χωρήσας τὸ μυστήριον ὃ παρέλαβεν, ὑπόρρησεν τῷ θεῷ προστάγματι· ἦν γὰρ εὐλαθῆς ἅμα καὶ εὐπειθῆς· καὶ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν ἐκτείνας ὑποτρέμουσαν ἡρέμα καὶ χαίρουσαν, τὸν Δεσπότην ἐβάπτισεν. Τῶν δὲ παρόντων Ἰουδαίων τῶν ἐγγύς καὶ τῶν πόρρωθεν διαλογιζομένων, καὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους λεγόντων· Μὴ μάτην ὑπεννοοῦμεν [ἄλ. ἐνομίζομεν] τὸν Ἰωάννην ἀμείνονα τοῦ Ἰησοῦ; Μὴ μάτην ἐνομίζομεν ἐκεῖνον κρεῖττονα τούτου. Οὐκ αὐτὸ τὸ βάπτισμα τῷ Βαπτιστῇ τὸ κρεῖττον προσμαρτυρεῖ; Οὐκ ὁ μὲν ἐβάπτισεν, ὡς ὑπερέχων, ὁ δὲ βεβάπτισται, ὡς ἐλάττων; Τοιαῦτα θρυλλούντων τῶν ἀγνοούντων τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, ὁ μόνος Κύριος καὶ φύσει Πατὴρ τοῦ Μονογενοῦς, ὁ μόνος ἐδῶς ἀκριβῶς ὄν μόνος ἐγέννησεν ἀπαθῶς, διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην τῶν Ἰουδαίων ὑπόνοιαν ἀνέωξε τὰς πύλας τῶν οὐρανῶν, καὶ κατέπεμψε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ [ἄλ. ἐπὶ τὴν τοῦ Κυρίου κεφαλὴν], δακτυλοδεικτῶν τὸν νέον Νῶε, καὶ δημιουργὸν τοῦ Νῶε, καὶ τῆς ναυαγούσης φύσεως ἀγαθὸν κυβερνήτηνα· Καὶ αὐτὸς οὐρανόθεν ἐπιβοᾷ φαιδρῶς λέγων· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Ἐκεῖνος ὁ Ἰησοῦς, οὐχ ὁ Ἰωάννης· ὁ βαπτισθεὶς, οὐχ ὁ βαπτίσας· ὁ ἐξ ἐμοῦ γεννηθεὶς, πρὸ πάντος χρονικοῦ διαστήματος, οὐχ ὁ ἐκ Ζαχαρίου· ὁ ἐκ τῆς Μαρίας γεννηθεὶς κατὰ σάρκα, οὐχ ὁ ἐκ τῆς Ἐλισάβετ φανεὶς παρ' ἐλπίδα· ὁ τῆς μὴ λυθείσης παρθενίας ἀγεώργητος καρπὸς, οὐχ ὁ ἐκ τῆς λυθείσης στειρώσεως, κλάδος· ὁ μεθ' ὁμῶν ἀναστραφεὶς, οὐχ ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ τραφεὶς. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα· Υἱὸς ὁμοούσιος, οὐχ ἑτεροούσιος· ὁμοούσιος ἐμοὶ κατὰ τὸ ἀόρατον, καὶ ὁμοούσιος ὑμῖν κατὰ τὸ ὁρώμενον, χωρὶς ἀμαρτίας. Οὗτός ἐστιν, ὁ σὺν ἐμοὶ πλάσας τὸν ἀνθρώπον. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα. Οὐκ ἄλλος ἐστὶν οὗτος ὁ ἐμὸς Υἱός, καὶ ἄλλος ὁ Μαρίας υἱός· ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ὁ βλεπόμενος καὶ νοούμενος. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. Ἐὰν εἴπη· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμεν, αὐτοῦ ἀκούετε. Ἐὰν εἴπη· Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε καὶ τὸν Πατέρα, αὐτοῦ ἀκούετε. Ἐὰν εἴπη·

⁶⁶ Matth. iii, 17; xvii, 5; Marc. i, 11; Luc. ix, 35. ⁶⁷ Ibid. ⁶⁸ Joan. x, 30.

Ὁ πέμψας με, μεῖζων μου ἐστὶ τῆ οικονομία τὴν ἄγωνήν προσαρμόσατε. Ἐὰν εἴπῃ· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; ἀποκρίνεσθε πρὸς αὐτόν· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Τούτοις τοῖς ῥήμασιν οὐρανόθεν βροντοειδῶς ἐκ Πατρὸς ἔλθοῦσι, κατηγάσθη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἐπέγνωσαν διαφορὰν Ποιητοῦ καὶ ποιήματος, Βασιλέως καὶ στρατιώτου, Τεχνίτου καὶ τεχνήματος, καὶ τῆ πίστει βεβαιωθέντες, προσῆλθον διὰ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου, τῷ ἐν Πνεύματι καὶ πυρὶ βαπτίζοντι Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ ἡμῶν Θεῷ· μεθ' οὗ, τῷ Πατρὶ δόξα, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Si dixerit : Qui videt me, videt et Patrem⁶⁹, ipsum audite. Si dixerit : Qui me misit, major me est⁷⁰, dispensationi vocem adaptate. Si dixerit : Quem me dicunt homines esse Filium hominis⁷¹? respondeate ipsi : Tu es Christus Filius Dei vivi⁷². Istis verbis caelitus tonitruum in modum prodeuntibus, illuminatum est humanum genus; cognoveruntque differentiam Creatoris et creaturae, Regis et militis, Opificis et sui operis; fideque confirmati, accesserunt per baptismum Joannis ad eum qui in Spiritu et igne baptizat⁷³, Christum verum Deum nostrum : cum quo Patri sit gloria, una cum sanctissimo ac vivifico Spiritu, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

S. GREGORII THAUMATURGI FRAGMENTUM

In Evangelii secundum Matthæum cap. vi, vers. 22, 23.

(GALLAND, *Vet. Patr. Biblioth.*, t. XIV, p. n, p. 119, ex Catena in Matthæum, cod. ms. 168 cl. viri Mitarelli.)

Ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὄφθαλμός. Ἐὰν οὖν ὁ ὄφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. Ἐὰν δὲ ὁ ὄφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται.

Εἰ δὲ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον ;

Ἀπλοῦς ὄφθαλμός, ἡ ἀνυπόκριτος ἐστὶν ἀγάπη, δι' ἧς ὅταν τὸ σῶμα φωτίζεται, τὰ αὐτὰ τοῖς ἔσωθεν νοούμενοις, καὶ διὰ τῶν ἔξωθεν μερῶν προφέρουσα· ὁ δὲ πονηρὸς ὄφθαλμός ἐστὶν ἡ προσποιήτος ἀγάπη, ἥτις καὶ ὑπόκρισις καλεῖται· δι' ἧς ἅπαν τὸ σῶμα σκοτίζεται τοῦ ἀνθρώπου. Ἀξια μὲν σκότους πράγματα ἐννοούμενον (15) ἔσωθεν· ὁ δὲ τῶν ἔξωθεν μερῶν, φῶς εἶναι δοκοῦντα προφέρον ῥήματα· λύκοι γὰρ εἰσιν ὡς ἀληθῶς, προβάτων περιδεβλημένοι· ὁ δὲ τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος μόνον πλύνοντες, καὶ οὐκ εἰδότες, ὅτι ἐὰν μὴ τὸ ἔσωθεν τούτων καθαρισθῇ, οὐδὲ τὸ ἔξωθεν καθαρὸν δύναται γενέσθαι. Διόπερ τούτους σαφῶς ἐλέγχων, φησὶν ὁ Σωτὴρ, ὅτι· Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος, τὸ σκότος πόσον; Τουτέστιν· εἰ ἡ δοκοῦσά σοι ἀγάπη εἶναι φῶς, διὰ τὴν ἐν σοὶ κεκρυμμένην ὑπόκρισιν σκότους ἄξιόν ἐστὶν ἔργον, τί τὰ προφανῆ σου παραπτώματα ;

Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus simplex sit, totum corpus tuum lucidum erit. Sin autem oculus tuus malus sit, totum corpus tuum tenebrosus erit.

Quod si lumen quod in te, obscuritas est, obscuritas ipsa quanta ?

Simplex oculus est sincera charitas, per quam totum cum corpus illuminatur, haud aliter internos cogitatus profert, quam per externas corporis partes. Oculus malus est charitas simulata, quæ etiam hypocrisis audit : per quam corpus universum hominis tenebrescit. Equidem digna tenebris opera, interiorum hominem cogitamus, sed per exteriora membra, ejusmodi verba proferentem, quæ lucis esse videantur. Lupi enim sunt revera, induti ovina pelle : qui externa poculi et lancis duntaxat abluentes, non vident, quod nisi horum interna mundentur, ne externa quidem munda esse possunt. Propterea hos manifeste coarguens, ait Salvator : Si lumen quod in te, tenebræ, tenebræ ipsæ quanta⁷⁴? Id est, si quæ tibi videtur charitas lumen esse, propter latentem in te hypocrisin opus est tenebris dignum, quid erunt tua manifesta scelera?

⁶⁹ Joan. xiv, 9. ⁷⁰ Ibid. 28. ⁷¹ Matth. xvi, 13. ⁷² Ibid. 16. ⁷³ Matth. iii, 11; Luc. iii, 16. ⁷⁴ Matth. vi, 23.

(15) Forte ἐννοοῦμεν τὸν, et mox προφέροντα.